

ΔΙΚΑΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σύνθεση σημειώσεων διαδικτυακών παραδόσεων¹

Νομοθετικές Πράξεις

Περάκης (σελ. 74-91²)

Εισαγωγή

- Τυπολογία
- Μορφή
- Έννομες Συνέπειες
- Νομοθετικές Διαδικασίες για την έκδοση του Δικαίου Ε.Ε.

- **Παράγωγο Δίκαιο:** τρίτη και κατώτερη πηγή του ενωσιακού δικαίου. Δηλαδή αντιστοιχεί στους νόμους, τα π.δ. και το δίκαιο που παράγεται από το Κοινοβούλιο. Στην ΕΕ παράγεται από τα θεσμικά όργανα, βάσει της αρμοδιότητες που απονέμουν οι συνθήκες. Υπάρχουν δεσμευτικοί και μη κ.δ. Με τις πράξεις αυτές, η ΕΕ ασκεί τις αρμοδιότητές της. Νομοθετώντας – εκδίδοντας πράξεις δεσμευτικές με έννομες συνέπειες, η ΕΕ ασκεί το έργο της.
- Αρχή δοτών αρμοδιοτήτων άρθρο 5 ΣΕΕ
- 288-291 ΣΛΕΕ: θετούς τα όρια και περιγράφουν τις επιτρεπόμενες ρυθμίσεις
- **ΣΛΕΕ & ΣΕΕ:** ο συνταγματικός χάρτης της Ένωσης Δικαίου. Ορίζουν πολύ αυστηρά και τον αριθμό των νομοθετικών πράξεων και τη μορφή τους, και τις έννομες συνέπειες τους και τις διαδικασίες. Δεν μπορεί να εκδοθεί πράξη που να αποκλίνει.
- **288ΣΛΕΕ: ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ** – ατυχής επικεφαλίδα. Οι πράξεις που περιγράφονται δεν είναι όλες νομικές. Οι νομικές πράξεις χωρίζονται σε νομικές (δεσμευτικές με έννομες συνέπειες) και σε μη νομικές (δεν είναι δεσμευτικές, χωρίς έννομες συνέπειες – σύσταση & γνώμη).
- **Οι νομικές πράξεις χωρίζονται σε α.) Νομοθετικές, β.) Μη Νομοθετικές.**
- **Νομοθετικές (289παρ.3ΣΛΕΕ):** πράξεις (περιοριστικά αναφερόμενες μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας) που έχουν εκδοθεί με κάποια νομοθετική διαδικασία

¹ Δεν γίνεται λόγος για τα θεσμικά Όργανα της Ε.Ε. (παραδόσεις 2-3/04/2020) (σελ.92-108) καθώς και για τα Πρακτικά (28-29/05/2020).

² Όλες οι αναφερόμενες στο παρόν σελίδες παραπέμπουν στο βιβλίο **Β. Χριστιανού, Ρ.-Ε. Παπαδοπούλου, Μ. Περάκη «Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η Έκδοση, 2020.**

- Συνήθης
- Σειρά ειδικότερων διαδικασιών. Εφαρμόζονται σε κάποιες κατηγορίες πολιτικής.
- ❖ Κανονισμοί
- ❖ Οδηγίες
- ❖ Απόφαση
- **Μη Νομοθετικές Πράξεις:** δεν εκδίδονται βάσει κάποιας νομοθετικής διαδικασίας – 290,291ΣΛΕΕ – είναι οι κατ' εξουσιοδότηση πράξεις και οι κατ' εκτέλεση πράξεις.

Νομικές/ Νομοθετικές Πράξεις

- Π.χ. Κανονισμός 1/2002
- Δεν διαφοροποιούνται όσον αφορά τη μορφή, τη δομή και το λεκτικό τους από τις ελληνικές πράξεις.

Μορφολογία Γενικά

- Η νομική βάση πρέπει να παρατίθεται στην αρχή οπωσδήποτε. Σε ποια διάταξη, δηλαδή, βασίζεται η αρμοδιότητα του οργάνου προς έκδοση πράξεων.
- Έπειτα αναφέρεται η διαδικασία - μπορεί να αναφέρεται απλά το όργανο που την έκδωσε για να προκύψει η διαδικασία.
- Όταν η Ε.Ε. νομοθετεί σε τομείς όπου έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα, πρέπει να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας.
- Ακολουθεί το Προοίμιο όπου εξηγείται η συλλογιστική και οι σκέψεις που οδήγησαν στη συγκεκριμένη πράξη – δεν πρόκειται για δεσμευτικούς κανόνες. Αυτοί αρχίζουν μετά το Προοίμιο και έχει το κυρίως σώμα του κειμένου. Επίσης, η σκέψεις του Προοιμίου έχουν πρακτική σημασία ώστε να βοηθηθεί η ερμηνεία τυχών κενών ή άλλων διατάξεων βάσει του κειμένου του.
- Ομοιότητες με τους ελληνικούς νόμους και π.δ.
- Τίθενται σε ισχύ την 20^η ημέρα από τη δημοσίευσή του στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. (σαν το Φ.Ε.Κ.).
- Η άμεση ισχύς σημαίνει ότι η ενωσιακή νομοθετική πράξη αποκτά ισχύ όταν το αποφασίσει ο ενωσιακός νομοθέτης, π.χ. μπορεί να ορίσει ότι θα τεθεί σε ισχύ 2 χρόνια μετά από τη δημοσίευση ή κάποιες διατάξεις

ισχύουν αμέσως και άλλες μετά από 2 χρόνια κ.λπ. Δεν είναι υποχρεωτικό να ισχύσει την 20^η ημέρα.

Κανονισμός (288ΣΛΕΕ)

- Νομοθετική πράξη που διεισδύει χωρίς κανένα εμπόδιο στις έννομες τάξεις των Κ.Μ. και ισχύει άμεσα, εφαρμόζεται άμεσα σαν εθνικός νόμος. Ο νομοθέτης ή ο κυβερνών ή ο δικαστής δεν μπορεί να τον επηρεάσει ή να τον διαμορφώσει. Υποχρεούται να συμμορφωθεί και να παραμερίσει όλους τους νόμους που έρχονται σε αντίθεση με αυτός.
- Απονέμει δικαιώματα και θέτει υποχρεώσεις στο Κράτος ή/και σε ιδιώτες.
- **Γενική Ισχύς:** αφορά μία γενική και αφηρημένη κατηγορία κρατών και προσώπων. Ισχύει έναντι όλων, Εφαρμόζεται στο σύνολό του. Όλες οι διατάξεις έχουν ίδιο κύρος και ισότιμη ισχύ. Σε αντίθεση με την Οδηγία έχει άμεση εφαρμογή.
- **Άμεση Εφαρμογή:** δεν χρειάζεται να μεσολαβήσει ενέργεια του Κράτους. Ισχύει σα να τον είχε εκδώσει το Κράτος. Υποχρεούται όμως να μην πράξει τίποτα που τυχόν νόθευε την εφαρμογή και την εκτέλεσή του.
 - ❖ **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Δε χρειάζεται παρέμβαση κρατικής ενέργειας. Όμως υπάρχουν Κανονισμοί που έχουν κάποιες διατάξεις με τις οποίες επιβάλλουν στα Κ.Μ. κάποιες πράξεις που πρέπει να υιοθετήσουν, ώστε να λειτουργήσει σωστά ο Κανονισμός.
 - Εδώ έχει άμεση εφαρμογή ή την απώλεσε;
 - ✓ Ναι, γιατί το Κράτος δεν έχει διακριτική ενέργεια ως προς το ποιες πράξεις θα προβεί. Άρα ακόμα βρισκόμαστε στο πλαίσιο της άμεσης εφαρμογής. Αυτή θα έπαυε εάν ο Κανονισμός άφηνε στα Κ.Μ. το περιθώριο να επιλέξουν ποιες διατάξεις θα εφαρμόσουν. (π.χ. Κανονισμοί περί του Δικαίου Ανταγωνισμού – συγκρότηση Επιτροπών.
 - **ΚΡΙΣΙΜΟ** είναι η διακριτική ευχέρεια που δίδεται ή όχι στα Κ.Μ. Πρέπει να εξεταστεί κάθε διάταξη ΧΩΡΙΣΤΑ.
 - ❖ **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Αν ο εθνικός νομοθέτης προβεί σε πράξεις εφαρμογής ενός Κανονισμού, παρότι δεν προβλέπεται στις διατάξεις του Κανονισμού. Εάν οι πράξεις αυτές αναπαράγουν αυτολεξεί τον Κανονισμό, τίθεται θέμα άμεσης εφαρμογής – αφού μάλιστα δεν δικαιούνται να το κάνουν;
 - **Υπόθεση 3072**, το ΔΕΕ λέει πως ΝΑΙ, και εκεί ΥΠΑΡΧΕΙ παραβίαση του ενωσιακού δικαίου. Γιατί εάν υπάρχει ένα διάταγμα ή ένας νόμος εθνικό, αυτό θα προκαλούσε σύγχυση ως προς την πηγή των διατάξεων. Η πηγή είναι ενωσιακή ή εθνική...; Το γεγονός ότι είναι ευθύς εξαρχής ενωσιακή, υπάρχει μία σειρά συνεπειών.

Οδηγίες (288ΣΛΕΕ)

- Εκδίδονται από το Συμβούλιο ή από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο.
- Δεν απευθύνονται σε ιδιώτες – ΠΑΝΤΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ στα Κ.Μ.
- Η Οδηγία θέτει κάποιο στόχο. Επιβάλλει κάποιους σκοπούς.
- Αφήνει στα Κ.Μ. πότε και πώς θα τους επιτύχουν: ποια μορφή δηλαδή θα επιλέξουν να έχουν οι πράξεις που θα περάσουν τις αλλαγές – νόμος, π.δ. – και ποια μέσα. Υπάρχει ευρεία διακριτική ευχέρεια.
- Έχει ως έναρξη ισχύος την 20^η ημέρα δημοσίευσης στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά.
- Τα Κ.Μ. μεταφέρουν (νομικά ακριβέστερη)/ ενσωματώνει μία Οδηγία στην εσωτερική του έννομη τάξη. Δηλαδή το κράτος παράγει κ.δ. που καταλήγουν να επιτυγχάνουν τους στόχους.
- Δύο θεμελιώδεις υποχρεώσεις κατά το 288ΣΛΕΕ: **1.) Να μεταφερθούν εμπρόθεσμα στην εσωτερική έννομη τάξη. 2.) Η ορθή μεταφορά – η επίτευξη των στόχων.**
- Εμπρόθεσμα και ορθά.
- Η Οδηγία φέρει δεσμευτικούς κ.δ. με τη σωστή δημοσιότητα. Μπορεί το κράτος να έχει διακριτική ευχέρεια για τα μέσα, αλλά η πράξη μεταφοράς πρέπει να παράγει πλήρεις και δεσμευτικές έννομες συνέπειες, π.χ. όχι με εγκυκλίους/ με διοικητικές πρακτικές κ.λπ.
- Ο Κανόνας είναι ξένο σώμα, ερμηνεύεται με διαφορετικό τρόπο, υπερισχύει.
- Η Οδηγία δεν εισέρχεται ποτέ στην εθνική έννομη τάξη. Ο εθνικός νομοθέτης διαμορφώνει έναν εθνικό κανόνα που αποτελεί τη «γέφυρα» να έρθει η Οδηγία και να ισχύσει εντός της εθνικής έννομης τάξης.
- Περιεχόμενο: οποιοδήποτε επιλέξει ο εθνικός νομοθέτης, αρκεί να επιτυγχάνονται οι στόχοι. Εάν αφορούν (ΟΧΙ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ) δικαιώματα ιδιωτών, τότε θα πρέπει να απονέμει ο εθνικός νομοθέτης πράγματι αποτελεσματικά και πλήρως τα δικαιώματα αυτά.
- Εάν το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο ήδη περιέχει τις ρυθμίσεις, τότε μπορεί το Κ.Μ. μπορεί να επιλέξει να μη μεταφέρει την Οδηγία γιατί δε θα είχε νόημα. Αρκεί να υπάρχει απόλυτη βεβαιότητα.
- «Ατελής ενωσιακή νομοθετική πράξη»: χρειάζεται τη στήριξη του εθνικού νομοθέτη για να τεθεί σε ισχύ. Δεν υπάρχει όμως ζήτημα ιεράρχησης ή ακόμα διαφοροποίηση στην ισχύ των άμεσων συνεπειών του.
- Άπαξ και εκδίδεται έχει άμεση ισχύ κατόπιν δημοσίευσης, ώστε τα Κ.Μ. να πρέπει να την μεταφέρουν στην εθνική έννομη τάξη.
- Στο τέλος της Οδηγίας υπάρχει πάντα μία διάταξη με τίτλο «Μεταφορά» που θέτει την προθεσμία:
 - Κοινή προθεσμία για όλα τα Κ.Μ.. Ανάλογα τις ιδιαιτερότητες ορισμένων Κ.Μ., δίδεται ενίοτε και μεγαλύτερη προθεσμία.
 - Συνοδεύεται από την υποχρέωση ενημέρωση της Επιτροπής, αμέσως μόλις μεταφερθεί. Αυτή δεν προέρχεται

από το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο (288ΣΛΕΕ), αλλά από τις ίδιες τις διατάξεις των Οδηγιών.

- Μπορεί να έχει άμεση ισχύ αλλά ΔΕΝ ΕΧΕΙ άμεση εφαρμογή εξ ορισμού. Στην ίδια της τη φύση, χρειάζεται την κρατική παρέμβαση.
- Όσο τρέχει η προθεσμία, το Κ.Μ. έχει τη διακριτική ευχέρεια για τα τεχνικά μεταφοράς της Οδηγίας.
 - **Υπόθεση C129/96:** το Κ.Μ. μπορεί να μην πράξει και τίποτα, αλλά υποχρεούται να μην προβεί σε μέτρα/ πράξεις που θέτουν σοβαρά σε κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που θέτει η Οδηγία.

Αποφάσεις

- **Εξατομίκευση:** απευθύνονται σε συγκεκριμένους ιδιώτες ή συγκεκριμένα Κ.Μ..
- **Άμεση ισχύς:** παράγουν τις έννομες συνέπειές τους απευθείας από την κοινοποίησή τους στον αποδέκτη.
- **Άμεση εφαρμογή:** δε χρειάζεται κρατική παρέμβαση
- Εκδίδουν όλα τα όργανα της ΕΕ, εφόσον έχουν την προς τούτο αρμοδιότητα.
 - **Προς Κράτος:** Επιτροπή/ κρατική ενίσχυση που πρέπει να ανακτηθεί γιατί αποκτήθηκε παράνομα.
 - **Προς Ιδιώτες:** Επιτροπή/ κυρίων στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, π.χ. πρόστιμα σε εταιρίες κ.λπ.

Μη Νομικές Πράξεις / Μη Νομοθετικές Πράξεις (288ΣΛΕΕ)

Σύσταση & Γνώμη

- Μη δεσμευτικές πράξεις
- Εκδίδονται από οποιοδήποτε όργανο. Η Γνώμη παρέχει πληροφορίες, εκφράζει απόψεις και δεσμεύει το ίδιο. Οι Συστάσεις που έχει το στοιχείο της παραίνεσης πρέπει το όργανο να έχει προς τούτο αρμοδιότητα. Σύσταση δίνει συνήθως το Συμβούλιο.
- Προγράμματα Δράσεις / Προγράμματα Πλαίσιο / Κατευθυντήριες Γραμμές / Πρακτική των Οργάνων της Ένωσης με πεποίθηση δικαίου κ.λπ.
 - ❖ **Ήπιο Δίκαιο (Soft Law)**
 - Πράξεις που θέτουν πλαίσιο κανόνων συμπεριφοράς, δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα.
 - Δεν ελέγχεται δικαστικά, άρα δεν υπάρχουν κυρώσεις.
 - Σημασία για την έκφραση βούλησης των οργάνων και άρα ερμηνείας των δεσμευτικών πράξεων που εκδίδει.
 - Δεσμεύουν (όχι νομικά) τους εκδότες τους, διότι υπάρχει η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Νομικές / Μη Νομοθετικές Πράξεις

1. Ορίζονται ως τέτοιες από τις ίδιες τις Συνθήκες
2. Κατ' εξουσιοδότηση πράξεις
3. Εκτελεστικές Πράξεις Επιτροπής Συμβουλίου

Ορίζονται από τη Συνθήκη ΣΛΕΕ απευθείας

- Εκδίδονται μέσω συνήθους ή ειδικής νομοθετικής διαδικασίας, αλλά δεν διέπονται από τους ίδιους κανόνες και ρυθμίσεις.
- Τα π.χ. πρόστιμα ή οι Αποφάσεις της Επιτροπής ή οι πράξεις της ΕΚΤ στον τομέα της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής.
- Στην ΚΕΠ/ΠΑ το Συμβούλιο είναι το κυρίαρχο όργανο και οι αποφάσεις που παίρνει είναι μη νομοθετικές, ως *sui generis* και εξαίρεση στο 289παρ.3ΣΛΕΕ

Κατ' εξουσιοδότηση πράξεις Επιτροπής (290ΣΛΕΕ)

- Η Επιτροπή έχει λάβει σχετική εξουσιοδότηση.
- Η εξουσιοδότηση πρέπει να έχει πού συγκεκριμένα όρια.
- Η νομοθετική πράξη που παρέχει την εξουσιοδότηση πρέπει να ορίζει με λεπτομέρεια
 - ❖ τους στόχους,
 - ❖ το περιεχόμενο (όχι εντελώς συγκεκριμένα γιατί χάνεται το νόημα, αλλά κάποια όρια και αρχές),
 - ❖ την έκταση,
 - ❖ τη διάρκεια και
 - ❖ τους όροι ανάκλησης.
- Πρέπει να είναι γενικής ισχύος και όχι, φυσικά, ατομικές.
- Πρέπει να συμπληρώνουν τις εξουσιοδοτικές πράξεις.
- Η σκοπιμότητα είναι «πραγματοστική». Δηλαδή, επειδή υπάρχουν πολλά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα σε κάθε ειδική περίπτωση σε επείγουσες αποφάσεις, δεν είναι δυνατόν να συνέρχονται όλα τα όργανα. Είναι σκόπιμη, λοιπόν, να υπάρχει αυτή η δυνατότητα (π.χ. πανδημία).

Εκτελεστικές Πράξεις (291ΣΛΕΕ)

- Εκδίδει η Επιτροπή, σπανιότατα το Συμβούλιο.
- Η εξουσιοδότηση πρέπει να τηρεί τους ίδιους ως άνω όρους.
- Διαφορά με Κατ' Εξουσιοδότηση Πράξεις: μέσο άσκηση οιοσδήποτε νομοθετικής εξουσίας (κατά την κρίση της Επιτροπής):
 - ❖ Εξουσία που υποχρεούται να ασκήσει
 - ❖ Μικρότερη διακριτική ευχέρεια.

Νομοθετικές Διαδικασίες

Περάκης (σελ. 118-122)

- Απλοποίηση από τη Συνθήκη της Λισαβόνας (κατάργηση πυλώνων, αποφάσεων πλαισίων κ.λπ.)
- Οι συνθήκες όταν ορίζουν τις διαδικασίες στο Συμβούλιο, αναφέρουν ότι οι σύνοδοι είναι δημόσιες για τις νομοθετικές πράξεις. Όταν εκδίδει μη νομοθετικές πράξεις, δεν είναι υποχρεωμένο σε τέτοια δημοσιότητα.
- Στον Τομέα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, *sui generis* κατηγορία λήψης αποφάσεων, απαγορεύεται η έκδοση νομοθετικών πράξεων.

Συνήθης Νομοθετική Διαδικασία (294ΣΛΕΕ)

- Ε.Ο.Κ.: τότε υπήρχαν τρία βασικά όργανα λήψης αποφάσεων.
 - ❖ Κοινοβούλιο: Βούληση των λαών των Κ.Μ.
 - ❖ Συμβούλιο: Κυβερνήσεις των Κ.Μ.
 - ❖ Επιτροπή: Μάχεται για το συμφέρον της Ε.Ε. αυτής καθαυτής.
- Το Κοινοβούλιο πλάι στο Συμβούλιο έχουν αποφασιστικό ρόλο
- Η Επιτροπή έχει το μονοπώλιο της πρωτοβουλίας. Ποτέ μία συνήθης νομοθετική διαδικασία δεν θα ξεκινήσει εάν δε λάβει πρωτοβουλία η Επιτροπή. Όλοι οι Κανονισμοί και οι Οδηγίες εκδίδονται κατόπιν πρωτοβουλίας της Επιτροπής. Βεβαίως το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μπορεί να προτείνει κάποια πράξη. Αλλά η Επιτροπή ξεκινάει επίσημα τη διαδικασία αυτή.
- Έτσι, το κάθε ένα από τα τρία όργανα αναλαμβάνει ένα σημαντικό ρόλο. Η Επιτροπή δεν έχει μεν την αποφασιστική αρμοδιότητα, αλλά έχει δε την πρωτοβουλία εκκίνησης της διαδικασίας.
- **Ενωσιακή Μέθοδος**: η φιλοσοφία του να εμπλέκονται στη νομοθετική διαδικασία τρία όργανα που εκπροσωπούν τρία διαφορετικά συμφέροντα για να επιτυγχάνεται μία ισορροπία.

Δομή

- 3 Στάδια = Αναγνώσεις / περιλαμβάνει έναν κοινό χώρο «ζευγαριού οργάνων». Προτείνουν σε κάθε στάδιο τροποποιήσεις κ.λπ.

ΕΝΑΡΞΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

1. Αρχική Πρόταση Επιτροπής
2. Γνώμες από τα Εθνικά Κοινοβούλια (αναβάθμιση ρόλου, αν και εν έχουν δυνατότητα να εμποδίσουν την έκδοση. Μπορούν να υποβάλλουν προτάσεις, εισηγήσεις και ενστάσεις. Επιβλέπεται και η αρχή της επικουρικότητας)
3. Γνώμες από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και/ή την Επιτροπή των Περιφερειών, όπου είναι απαραίτητο.

ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ/ 1^ο ΣΤΑΔΙΟ

4. Πρώτη ανάγνωση της πρότασης της Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: καθορίζει τη θέση του με σχετικές τροπολογίες.
5. Η Επιτροπή μπορεί να τροποποιήσει το κείμενο.
6. Πρώτη ανάγνωση από το Συμβούλιο. Είτε εγκρίνει όπως είναι το κείμενο, είτε διαφωνεί με τις τροπολογίες και καθορίζει τη θέση του με δικές του τροπολογίες με ομοφωνία, ώστε να ενισχυθεί Εάν εγκρίνει ή απορρίπτει χρειάζεται ειδική πλειοψηφία.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ/ 2^ο ΣΤΑΔΙΟ

7. Δεύτερη ανάγνωση από το Κοινοβούλιο. Εγκρίνει το κείμενο ή προτείνει τροπολογίες.
8. Γνώμη της Επιτροπής για τις τροπολογίες.
9. Δεύτερη ανάγνωση Συμβουλίου, κατά τους ως άνω όρους.

ΤΡΙΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ/ 3^ο ΣΤΑΔΙΟ/ ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ

10. Σύγκλιση Επιτροπής Συνδιαλλαγής με μέλη Κοινοβουλίου & Συμβουλίου ώστε να βρεθεί κοινός τόπος, εκφράζονται κόκκινες γραμμές κ.λπ.
11. Η επιτροπή καταλήγει σε συμφωνία με κοινό κείμενο που ανακοινώνει στο Συμβούλιο και στο Κοινοβούλιο.
12. Είτε τα όργανα συμφωνούν και η πράξη εκδίδεται / είτε τα όργανα διαφωνούν και η πράξη δεν εκδίδεται

Ειδική Νομοθετική Διαδικασία (289παρ.3ΣΛΕΕ)

- Τα Κ.Μ. δεν είναι σε θέση να δώσουν στο Κοινοβούλιο να δώσουν την εξουσία να νομοθετούν σε κάποιες πολιτικές που άπτονται των πυρηνικών συμφερόντων τους.
- Είναι αρκετές, αλλά καλύπτουν μικρό σκέλος της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας.
- Σε κάποιες, το Συμβούλιο χρειάζεται να αποφασίσει με ομοφωνία, όχι αυξημένη πλειοψηφία, ή το Κοινοβούλιο μπορεί μόνο να εκφράσει άποψη.
 - ❖ π.χ. 21παρ.3ΣΛΕΕ: το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική νομοθετική διαδικασία – απαιτείται ομοφωνία κατόπιν διαβούλευσης με το Κοινοβούλιο.

- ❖ π.χ. 22παρ.2ΣΛΕΕ: ειδική νομοθετική διαδικασία – ομοφωνία Συμβουλίου με διαβούλευση Κοινοβουλίου
- ❖ π.χ. 64παρ.3ΣΛΕΕ: ειδική νομοθετική διαδικασία – ομοφωνία Συμβουλίου με διαβούλευση Κοινοβουλίου
- Ενίσχυση του ρόλου του Συμβουλίου – δηλ. στις Κυβερνήσεις. Υπάρχει η δυνατότητα “veto” επειδή απαιτείται ομοφωνία.
- Αποτέλεσμα είναι η έκδοση μίας νομοθετικής διαδικασίας.
- Και η Συνήθης και οι Ειδικές είναι ισότιμες.

Αποτίμηση – Γενικά σχόλια

- Τετραμερής Διαχωρισμός (συμφωνία Περάκη & κρατούσα)
 - ❖ **Εξουσίες Επιτροπής**: συμφέρον per se Ε.Ε. ως νομικής και πολιτικής οντότητας [παγκόσμια πρωτοτυπία]
 - ❖ **Εξουσίες Συμβουλίου**: πολιτικό συμφέρον Κρατών
 - ❖ **Εξουσίες Κοινοβουλίου**: πολιτικό συμφέρον πολιτών/ λαών
 - ❖ **Εξουσίες Δικαστηρίου**: διαφύλαξη νομοθεσίας και άσκηση δικαιοδοτικής εξουσίας.
- Όσον αφορά τους σκοπούς του κάθε οργάνου διαφοροποιείται αισθητά το ένα από το άλλο, μολονότι οι αρμοδιότητες μπορεί σε ορισμένες φορείς να συμπίπτουν.
- **Άρθρο 2ΣΕΕ & 10ΣΕΕ**: πυρήνας της Ένωσης η αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2-6ΣΛΕΕ)

Κουσκουνά (σελ. 58-73)

- Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της ΕΕ διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας / ανάθεσης (5παρ.1εδ.α΄ΣΛΕΕ).
- Αρνητική πλευρά της αρχής: ό,τι δεν έχει ανατεθεί στην ΕΕ, ασκείται από τα Κ.Μ.

Αρχή δοτής αρμοδιότητας

- Η Ε.Ε. δεν έχει γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας.
- Το τεκμήριο αρμοδιότητας εξασφαλίζεται υπέρ των κρατών μελών 1ΣΕΕ
- **Έχει οριζόντια εφαρμογή:** διατρέχει το σύνολο της ενωσιακής δράσης. Γι' αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τα όργανα της ΕΕ, ώστε να υπάρχει συνοχή σε όλα τις αποφάσεις, όπως λέει ακριβώς το 7ΣΕΕ.
- **Νομικά δεσμευτικός κανόνας:** υποχρέωση των θεσμικών οργάνων να θεμελιώνουν κάθε φορά, κάθε πράξη σε συγκεκριμένα άρθρα των Συνθηκών είναι απαραίτητο.
- Εγγράφεται ρητά στο ενωσιακό δίκαιο με τη Συνθήκη της Λισαβόνας το 2009. Στα πρώτα στάδια της Ένωσης, η αρχή συναγόταν από διάφορες ρυθμίσεις (άρθρο 57 Ιδρυτική Συνθήκη Ε.Ο.Κ., μόνο το 4 θεωρείται ότι κάπως εκφράζει αρτιότερα την αρχή)
- **Παρέμβαση Δικαστηρίου/ απόφαση Acosta:** τα Κ.Μ. περιόρισαν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα σε ορισμένους τομείς.
- **Συνθήκη Μάαστριχτ:** πρώτη προσπάθεια κατανομής αρμοδιοτήτων (χωρίς να γίνει ονομασία στο τότε άρθρο 3)
- **353παρ.1ΣΛΕΕ:** γενική εξουσιοδοτική διάταξη.
- **294ΣΛΕΕ:** κανόνας είναι η ειδική πλειοψηφία, όχι ομοφωνία για το Συμβούλιο. Η ομοφωνία είναι ΕΞΑΙΡΕΣΗ του κλασικού τρόπου λήψης αποφάσεων.
- **252ΣΛΕΕ:** Ρήτρα ευελιξίας / Κατ' εξαίρεση προσφυγής.

Αρμοδιότητες της Ε.Ε.

- Συνθήκη της Λισαβόνας/ ΣΛΕΕ: ορίζει η ίδια την έννοια και το περιεχόμενο των διαφορετικών αρμοδιοτήτων, τις ταξινομεί και προβλέπει και νέες αρμοδιότητες. Ρητή και συστηματική αποτύπωση από το πρωτογενές δίκαιο.
- **Αρχές:**
 - ❖ **2-6ΣΛΕΕ:** τομείς και κατηγορίες λειτουργίας της Ε.Ε.
 - ❖ **7-17ΣΛΕΕ:** διατάξεις γενικής εφαρμογής

➤ Κατηγορίες:

❖ **Αποκλειστικές (3ΣΛΕΕ)**

- Τελωνιακή Ένωση, κανόνες ανταγωνισμού, κοινή εμπορική πολιτική, νομισματική πολιτική, διατήρηση βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο κοινής αλιευτικής πολιτικής, σύναψη διεθνούς συμφωνίας κατά το μέτρο που μπορεί να επηρεάσει τους κοινούς κανόνες.

❖ **Συντρέχουσες (4ΣΛΕΕ)**

- Εσωτερική Αγορά, πτυχές της κοινωνικής ζωής που της έχουν απονεμηθεί, οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, γεωργία και αλιεία (εκτός από τη διατήρηση αλιευτικών πόρων που είναι αποκλειστική), περιβάλλον, προστασία καταναλωτή, μεταφορές, διευρωπαϊκά δίκτυα, ενέργεια, χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στη δημόσια υγεία.

❖ **Υποστηρικτικές (6ΣΛΕΕ)**

- Υγεία, βιομηχανία, παιδεία, πολιτισμός, τουρισμός, πολιτική προστασία, διοικητική συνεργασία.

- **2παρ.1ΣΛΕΕ:** Όταν οι συνθήκες απονέμει αποκλειστική αρμοδιότητα, μόνο η ΕΕ μπορεί να εκδίδει κ.δ., ενώ τα ΚΜ μόνο κατ' εξουσιοδότηση.
- **2παρ.2ΣΛΕΕ:** Όταν οι συνθήκες απονέμουν συντρέχουσα αρμοδιότητα στην ΕΕ, η ΕΕ μαζί με τα ΚΜ μπορούν από κοινού να νομοθετούν. Ειδικά τα ΚΜ κατά το μέτρο που η Ένωση δεν έχει ασκήσει κάποια αρμοδιότητά της (δεν έχει γίνει)
- **2παρ.5ΣΛΕΕ:** δεν αντικαθιστά τις αρμοδιότητες των ΚΜ στους τομείς των υποστηρικτικών. Ουσιαστικά οι αρμοδιότητες αυτές μένουν στα ΚΜ και η ΕΕ έρχεται να ισχυροποιήσει την ευρωπαϊκή τους διάσταση.
- **2 παρ.3ΣΛΕΕ:** συντονισμός υπό την εποπτεία της ΕΕ: Οι οικονομικές πολιτικές και αυτές του τομέα της. Παραμένουν στα Κ.Μ. αλλά η ΕΕ τα συντονίζει.
- **2 παρ.4ΣΛΕΕ:** ΚΕΠ/ΠΑ & κοινή αμυντική πολιτική (Γενικές Διατάξεις για την Εξωτερική Δράση της Ένωσης. Ειδικές Διατάξεις για την ΚΕΠ/ΠΑ).
 - ❖ **Η ΚΕΠ/ΠΑ διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες και διαδικασίες.** Αρμόδιο το Συμβούλιο & ορίζεται η ομοφωνία εκτός αν η ΣΛΕΕ ορίζει διαφορετικά. Υπεύθυνο για την ΚΕΠ/ΠΑ είναι ένα μονοπρόσωπο όργανο. Το ΔΕΕ **ΔΕΝ** έχει δικαιοδοσία στις διατάξεις που αφορούν την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας.
- Πολλοί κανόνες, **εκτός από την ΚΕΠ/ΠΑ που ρυθμίζεται στην ΣΕΕ**, ανάλογα και την κατηγορία αρμοδιότητας αναλύεται ειδικότερα μέσα στη Συνθήκη.

- Η ενωσιακή πρακτική, βασιζόμενη στη νομολογία του ΔΕΕ, ορίζει τις **“Εξυπακουόμενες” ή Σιωπηρές Αρμοδιότητες**.
 - ❖ Άσκηση νομοθετικής αρμοδιότητας/ νομοθετικών ρυθμίσεων – 3ΣΕΕ, 3παρ.1ΣΛΕΕ & 216παρ.ΣΛΕΕ.
 - ❖ Αυτές οι αρμοδιότητες είναι διαφορετικές από τις ως άνω.
 - ❖ Υπάρχουν σε αυστηρές προϋποθέσεις για αποφυγή καταστρατήγησης των δοτών αρμοδιοτήτων.
- **Συνθήκη Λισαβόνας**: πρόβλεψη νέων συντρεχουσών αρμοδιοτήτων (π.χ. κλιματική αλλαγή 191ΣΛΕΕ > νομική βάση κλιματικού νόμου 2019, διατάξεις αλληλεγγύης). Πρόβλεψη νέων υποστηρικτικών αρμοδιοτήτων (Τουρισμός, Πολιτική Προστασία, διοικητική συνεργασία 195-197ΣΛΕΕ)
- **Ενισχυμένες Συνεργασίες**: επιτρέπουν σε τουλάχιστο 9 ΚΜ να οργανώσουν πιο εμβαθυμένες πολιτικές, που παραμένουν ανοικτές σε όλους, για έναν συγκεκριμένο τομέα, εκτός από τις αποκλειστικές αρμοδιότητες της Ένωσης. Δε δεσμεύουν τα Κ.Μ. που δε συμμετέχουν. Η Επιτροπή ελέγχει και το Συμβούλιο εγκρίνει.

Αρχές που διέπουν τις Αρμοδιότητες της Ε.Ε.

Αρχή Επικουρικότητας (5ΣΕΕ)

- Όπου συνυπάρχουν συλλειτουργούν περισσότερα από ένα πεδία εξουσίας.
- Θρησκευτικής προέλευσης.
- 1 εδ.β' ΣΛΕΕ: αναβάθμιση της αρχής
- **Πρωτόκολλο 2**: όλα τα σχέδια νομοθετικών πράξεων της ΕΕ διαβιβάζονται υποχρεωτικά στα Εθνικά Κοινοβούλια τα οποία αναφέρονται (1/3 ή 1/4) στη συμβατικότητα των πράξεων στην ως άνω αρχή.
- Νομικά δεσμευτικός κανόνας: ελέγχεται δικαστικά από το ΔΕΕ και προβλέπεται προσφυγή ακυρώσεως από τα Κ.Μ.
- Στους τομείς της συντρέχουσας, προβάδισμα έχουν τα Κ.Μ. Η ΕΕ θα παρέμβει μόνο αν η δράση της είναι αναγκαία για την επίτευξη και οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν αποτελεσματικά τα Κ.Μ. Όλα τα όργανα της ΕΕ πρέπει να την τηρούν.
- **Κατασταλτικός Έλεγχος**: Από τη νομολογία του ΔΕΕ, φαίνεται ότι μόνο στην περίπτωση κατάφορης παραβίασης της αρχής αυτής φτάνει στην κατάργηση της πράξης που παραβιάζει την αρχή.
- **Προληπτικός Έλεγχος (12ΣΛΕΕ)**: μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης. Αναβάθμιση ρόλου εθνικών Κοινοβουλίων.
- Συνέπειες:
 - ❖ Αν η ΕΕ καλύψει εξαντλητικά έναν τομέα, έχει «καταλάβει» τον Τομέα και τον καθιστά de facto αποκλειστικό (π.χ. γίνεται συχνά στο περιβαλλοντικό δίκαιο).

Αρχή Αναλογικότητας (5ΣΕΕ)

- Διέπει όλες τις αρμοδιότητες.
 - ❖ 296εδ.α'ΣΛΕΕ
- Μέτρο Πρόσφορο: κατάλληλο για την επίτευξη του στόχου/ Αναγκαίο: δεν υπάρχει άλλος τρόπος/ Ανάλογο εν στενή εννοία.
- Πρώην αρχή δικαιοσύνης.
- Λειτουργεί κατά τρόπο ανεξάρτητο και αυτόνομο και σχέση με το γραπτό δίκαιο
- 5παρ.4ΣΕΕ
- Συμπληρωματική στην αρχή της επικουρικότητας στις υποστηρικτικές αρμοδιότητες.
- Νομικά δεσμευτικός κανόνας που ελέγχεται δικαστικά. Μπορεί να υπάρξει ακύρωση της πράξης από το ΔΕΕ.
- Το ΔΕΕ λαμβάνει υπόψη μια σειρά παραμέτρων:
 - ❖ Έλεγχος τήρησης ενωσιακού δικαίου
 - **Υπόθεση Johnston, (B. Ιρλανδία) Απόφαση 1986 (κατόπιν προδικαστικής παραπομπής)**
 - ❖ Έλεγχος δυνατότητας απόκλισης από το ενωσιακό δίκαιο.

Αρχές του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(Παπαδοπούλου) (σελ. 29-41 & 273-289)

Αρχή της Υπεροχής

- Απόρροια της Αρχής της Αυτονομίας της Ε.Ε. απέναντι το διεθνούς δικαίου και των εσωτερικών εθνικών έννομων τάξεων.
- Δεν είναι αποτυπωμένη σε καμία Συνθήκη. Είναι κατά βάση νομολογιακή:
 - ❖ **Υπόθεση Van Gend en Loos** [αυτονομία ενωσιακής έννομης τάξης]
 - ❖ **Υπόθεση Costa/ENEL**
- Υποκείμενα της έννομης τάξης της Ε.Ε. δεν είναι μόνο τα κυρίαρχα Κ.Μ. αλλά και οι ιδιώτες. Άρα σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει απευθείας επιβολή υποχρεώσεων και απονομή δικαιωμάτων σε ιδιώτες.
- Τα Κ.Μ. δεν μπορούν να επικαλούνται μεταγενέστερο μονομερές εσωτερικό μέτρο κατά του ίδιου του ενωσιακού δικαίου.
- Το ενωσιακό δίκαιο είναι αυτόνομη πηγή δικαίου που δημιουργείται από τη δέσμευση και τη βούληση των ίδιων των Κ.Μ.
 - ❖ 188ΣΛΕΕ περί Κανονισμού: ισχύει και εφαρμόζεται άμεσα χωρίς να παρεμβαίνει η εθνική έννομη τάξη εκάστου Κ.Μ.
- Εάν κάποιο Κ.Μ. αμφισβητούσε αυτή την έννομη τάξη, θα κατέρρεε όλο αυτό το οικοδόμημα.
- Άρα, το ΔΕΕ διακηρύσσει με μία σειρά επιχειρημάτων την υπεροχή του δικαίου της ΕΕ
- **Κανόνας επίλυσης συγκρούσεων:** οι ενωσιακοί κανόνες υπερισχύουν των εθνικών κανόνων.
 - ❖ Ρυθμιστική ενοποίηση: οι ενωσιακοί κανόνες εφαρμόζονται ουσιαστικά από τα εθνικά όργανα.
- **Εθνική οπτική:** δέχεται την υπέρ-νομοθετική ισχύ των ενωσιακών νόμων. Δεν υπερέχει έναντι του Συντάγματος. Ωστόσο, μπορούμε να έχουμε έτσι 27 διαφορετικές εξηγήσεις για την αρχή αυτή. Π.χ. στην Ελλάδα θα βασιζόμασταν στο 28Σ (νομική βάση για προσχώρηση στην ΕΕ).
- **Ενωσιακή οπτική:** η υπεροχή πηγάζει από την ίδια την ενωσιακή έννομη τάξη.
 - ❖ **Εύρος & Περιεχόμενο:** υπερέχει έναντι του εθνικού Συντάγματος. Ωστόσο, μέρος της θεωρίας υποστηρίζει ότι η υπεροχή προκύπτει από 28Σ. είναι έρεισμα της εθνικής οπτικής.
 - **4παρ.2ΣΛΕΕ:** Σεβασμός της ΕΕ στις εθνικές έννομες τάξεις.
 - ❖ **Συνέπειες:** εφαρμόζουν οι εθνικοί δικαστές το ενωσιακό δίκαιο και οφείλουν να αφήσουν ανεφάρμοστη, να παραμερίσει τον εθνικό κανόνα που αντιβαίνει στον ενωσιακό κανόνα για τη συγκεκριμένη περίπτωση. Αντίστοιχη υποχρέωση έχουν όλα τα εθνικά όργανα. Δεν την ακυρώνει έναντι όλων. Ο νομοθέτης οφείλει

να την τροποποιήσει αναλόγως. (Υπόθεση **Simmenthal**, Υπόθεση **InCoGe**)

Αρχή του Άμεσου Αποτελέσματος

- Ξεχωριστό ζήτημα η Άμεση Ισχύς: Δεν χρειάζεται να μεσολαβήσει κάποιο άλλο όργανο για να υπάρξει ισχύς των κοινοτικών πράξεων.
 - ❖ Δεν αναφέρεται στο χρόνο, αλλά στον τρόπο.
 - ❖ Είναι **άλλο ζήτημα η άμεση εφαρμογή**: πρόκειται για το σημείο που ενεργοποιείται ο κανόνας. Μπορεί η ισχύς και ο κανόνας να συμπίπτουν. Δεν χρειάζεται να μεσολαβήσει άλλη πράξη από τα ΚΜ, για να τεθεί σε ισχύ η πράξη.
 - ❖ Ο Κανονισμός είναι η ενσάρκωση της αρχής της άμεσης ισχύς. Η έννοια της αμεσότητας και εδώ δεν είναι χρονική, αλλά τροπική: δε χρειάζεται να μεσολαβήσει το κράτος.
 - **288ΣΛΕΕ**: ο όρος «ισχύς» μέσα στο άρθρο αυτό είναι αδόκιμος. Η διάταξη εννοεί άμεση εφαρμογή, όχι ισχύ.
 - Μπορούν να υπάρξουν περιπτώσεις που ο Κανονισμός προβλέπει να λάβουν μέτρα τα Κ.Μ., χωρίς ωστόσο να απεμπολεί την άμεση ισχύ και εφαρμογή του.

Εισαγωγή

- Υπάρχουν άμεσα αποτελέσματα που μπορούν οι ιδιώτες να επικαλούνται απευθείας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και αντίστοιχα πρέπει τα δικαστήρια να διασφαλίζουν τα δικαιώματα αυτά.
- Αυτά έχουν ισχύ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ εάν τα Κ.Μ. έχουν λάβει σχετικά μέτρα ή όχι.
- Υπάρχει και στο Διεθνές Δίκαιο, αλλά εκεί είναι εξαίρεση στις Συνθήκες.
- **Θεμελίωση (Υπόθεση Van Gend en loos)**: Η Ολλανδία δεν είχε λάβει μέτρα για να εξυπηρετήσει το επί συζήτηση θέμα, και έτσι η υπόθεση παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ.
- **Κάθετο Άμεσο Αποτέλεσμα**: Σχέσεις Ιδιώτη-Κράτους
 - ❖ Μπορεί το Κ.Μ. να επικαλεστεί την αρχή αυτή έναντι των ιδιωτών, όταν το ίδιο δεν έχει κάνει τίποτα για να συμμορφωθεί στον εν λόγω κανόνα;
 - Όχι. Το Κ.Μ. δεν μπορεί να το επικαλεστεί, ενώ το ίδιο έχει αδρανήσει. Άρα δεν υπάρχει αντιστροφή του άμεσου αποτελέσματος.
- **Οριζόντιο Άμεσο Αποτέλεσμα**: Σχέσεις μεταξύ Ιδιωτών. (π.χ. 101-102ΣΛΕΕ περί ανταγωνισμού)
- Επιτρέπει στον ενωσιακό κανόνα να διεισδύσει στην εθνική έννομη τάξη, ενώ έτσι «δίνει τη σκυτάλη» στην αρχή της υπεροχής.
- Επιτρέπει στους ιδιώτες να απολαύσουν τα δικαιώματα που τους απονέμει το ενωσιακό δίκαιο, χρησιμοποιώντας ως μέσον τα εθνικά δικαστήρια.

- Παρακάμπτει το ΚΜ εάν δεν έχει συμμορφωθεί, ώστε να ωφεληθούν άμεσα οι ιδιώτες.

Προϋποθέσεις

- **Η διάταξη πρέπει να:**
 - ❖ **Σαφής και Ακριβής:** δεν πρέπει να αφήνονται ερμηνευτικά κενά. Είναι υποχρέωση αποχής για τα Κ.Μ. και όχι πράξης.
 - **Περιεχόμενο:** απονέμει ή όχι δικαιώματα στους ιδιώτες; Αφορά η διάταξη ιδιώτες; Οι ιδιώτες είναι υποκείμενα της ενωσιακής έννομης τάξης.
 - ❖ **Ανεπιφύλακτη:** απαλλαγμένη αιρέσεων.
- Διευκολύνει τον ιδιώτη σε περίπτωση που το Κ.Μ. αδρανή σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα.
- Όλες οι προϋποθέσεις κρίνονται ad hoc.

Πώς και Πότε υπάρχει άμεσο αποτέλεσμα (με ιεραρχική σειρά)

- Δεν έχουν όλες οι διατάξεις άμεσο αποτέλεσμα.
- Αυτές που αφορούν την άμεση νομική σφαίρα των ιδιωτών.
 - ❖ π.χ. 30ΣΛΕΕ (Υπόθεση Van Gend en Loos)

A) Διατάξεις των Συνθηκών

- Αυτές που καθορίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων, των εργαζόμενων -φυσικών/νομικών προσώπων έχουν άμεσο αποτέλεσμα.
 - ❖ Κοινό χαρακτηριστικό των διατάξεων αυτών είναι ότι επιβάλλουν στα Κ.Μ. μία υποχρέωση αποχής. Είναι απαλλαγμένη από αιρέσεις, σαφής και ακριβής.
- Δε σημαίνει ότι τα Κ.Μ. πρέπει να τηρούν τα μέτρα που παραβιάζουν την κάθε διάταξη, πρέπει λόγω της «θεραπείας» από την αρχή αυτή, να αφήσουν τα μέτρα αυτά ως έχουν, καθώς υπάρχει μεγάλος κινδυνος ασφάλειας δικαίου.

B) Διατάξεις διεθνών συμφωνιών που συνάπτει η Ε.Ε.

- Κρίσιμο είναι το γράμμα, το αντικείμενο και η φύση της συμφωνίας. Ποιους, δηλαδή, αφορά καταρχήν.
- Σε δεύτερο επίπεδο το δικαστήριο εξετάζει τη συγκεκριμένη, την επίμαχη διάταξη, βάσει των ως άνω προϋποθέσεων.

Γ) Παράγωγο Δίκαιο

- Ο Κανονισμός από τη φύση του έχει άμεσο αποτέλεσμα/ άμεση εφαρμογή
 - ❖ Και κάθετο και οριζόντιο αποτέλεσμα κανονισμού.
- Η Απόφαση επίσης από τη φύση της δεσμεύει τους συγκεκριμένους αποδέκτες της (σαν την Ατομική Διοικητική Πράξη).

Ειδικά για τις **Οδηγίες**

- Εξ ορισμού πρέπει να μεσολαβήσει η κρατική ενέργεια. Άρα από τη φύση του δεν είναι ανεπιφύλακτη, χρειάζεται το κράτος που θα τη μεταφέρει στην εσωτερική του έννομη τάξη.
- Μία διάταξη Οδηγίας που δεν έχει μεταφερθεί εμπρόθεσμα, εσφαλμένα, πλημμελώς κατ' εξαίρεση μπορεί να έχει έννομα αποτελέσματα. Άρα, πρέπει να εξεταστεί εάν η συγκεκριμένη διάταξη θα μπορούσε να σταθεί και μόνη της, χωρίς παρέμβαση. Μπορεί, λοιπόν, ο ιδιώτης να προσφύγει σε εθνικό δικαστήριο:
 - ❖ Ο εθνικός δικαστής θα πρέπει να την εφαρμόσει, εάν οι προϋποθέσεις πληρούνται, και το κατ' εξαίρεση αυτό άμεσο αποτέλεσμα είναι κάθετο (ιδιώτη προς κράτος), όχι αντίστροφο άμεσο και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να έχει οριζόντιο αποτέλεσμα (δεν μπορεί δηλαδή να την επικαλεστεί ιδιώτης εναντίον ιδιώτη - Υπόθεση Marshall).
 - ❖ Κρίσιμη επί πρόσθετη προϋπόθεση είναι εάν μπορεί να σταθεί η εν λόγω διάταξη μόνη της.
- Ο έλεγχος για το άμεσο αποτέλεσμα γίνεται σε κάθε διάταξη χωριστά.
- Η Οδηγία δεν μπορεί πάντα να εξομοιωθεί με τον Κανονισμό. Από τη φύση της παρέχει στα Κ.Μ. μία προθεσμία συμμόρφωσης. Πριν την παρέλευση της προθεσμίας δεν μπορούμε να μιλάμε ούτε για κατ' εξαίρεση άμεσο αποτέλεσμα.
 - ❖ Ωστόσο, το ΔΕΕ έκρινε ότι το Κ.Μ. θα ελεγχθεί για τη συμμόρφωσή του μετά την προθεσμία, αλλά όσο διαρκεί η προθεσμία, υπάρχει η υποχρέωση βάσει την αρχής της καλόπιστης συνεργασίας να μη λαμβάνουν μέτρα που να είναι αντίθετα στους στόχους της Οδηγίας. Το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να αδρανεί.
- Το οριζόντιο αποτέλεσμα αποκλείεται γιατί δεν μπορεί η Οδηγία από τη φύσης της να επιβάλει υποχρεώσεις ή να απονείμει δικαιώματα σε ιδιώτες.
- Εάν η διάταξη χρειάζεται μία πράξη του Κράτους και άρα δεν μπορεί να σταθεί μόνη της, τότε υπάρχει ένας μηχανισμός προστασίας που ονομάζεται η Αρχή Σύμφωνης με το Ενωσιακό Δίκαιο (εν προκειμένω Οδηγίας) Ερμηνείας (Υπόθεση Von Colson και Kamann).
 - ❖ Εδώ, ο εθνικός δικαστής υποχρεούται να αναζητήσει στο εθνικό δίκαιο τον κανόνα που εκπληρώνει το σκοπό της Οδηγίας (π.χ. με αναλογική εφαρμογή). Υπάρχουν, όμως, κάποια όρια:
 - Χρονικό Όριο: η υποχρέωση ξεκινάει από τη λήξη μεταφοράς της Οδηγίας και όχι νωρίτερα.
 - Ουσιαστικό Όριο: δεν μπορεί ο δικαστής να πράξει το αδύνατο. Εάν δεν βρει τον κανόνα δικαίου, δεν μπορεί να τον διαπλάσει εκ νέου ή αν βρει κ.δ. αντίθετο στην Οδηγία, δεν μπορεί να κάνει contra legem ερμηνεία.
 - Όριο Ασφάλειας Δικαίου (7ΕΣΔΑ): δεν μπορεί να υπάρξει ποινή/ κύρωση εάν δεν έχει υιοθετηθεί σε εθνική έννομη τάξη. Άρα εδώ, δεν μπορεί να ισχύσει η Αρχή της σύμφωνης με το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας (Υπόθεση Delena Wells).

- Στις διαφορές μεταξύ ιδιωτών, μπορεί ένας ιδιώτης να ζητήσει να γίνει σύμφωνη με την οδηγία ερμηνεία του εθνικού δικαίου (**Υπόθεση Pfeiffer, Υπόθεση Unilever**)

Αρχή της Θεσμικής Αυτονομίας

(Περάκης)

- 4παρ.2ΣΕΕ
- Διέπουν τις σχέσεις ΕΕ-Κ.Μ.
 - ❖ Ισότητα μεταξύ των Κ.Μ.
 - ❖ Εθνική ταυτότητα των Κ.Μ. > θεσμική αυτονομία
 - Νομική έννοια που απαντάται στο ενωσιακό κείμενο της ΣΕΕ. Πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με το δόγμα της ευρωπαϊκής ενοποίησης και αυτή η ερμηνεία πρέπει να είναι ενιαία και ίδια σε όλα τα Κ.Μ.
 - Δεν μπορεί να παρεμβαίνει με κανέναν στον τρόπο οργάνωσης της εκτελεστικής-νομοθετικής-δικαστικής εξουσίας.
 - Υποχρέωση κατά τη δράση της ΕΕ να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες οποιασδήποτε μορφής του κάθε Κ.Μ.
- Έκταση Υποχρέωσης: δεν θα μπορούσε π.χ. να ορισθεί ότι δεν ισχύει η αρχή της υπεροχής ή απεμπόληση της υποχρέωσης των δικαστών να αποστέλλουν προδικαστικά ερωτήματα.
 - ❖ Υπόθεση C208/2009
 - ❖ Υπόθεση 473/1995
- Δεν υπάρχει γενική επιφύλαξη στην εν λόγω αρχή, άλλως θα ετίθετο υπαρξιακό ζήτημα της ίδιας της Ένωσης
- Απευθύνεται σε ρητές εξαιρέσεις του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου.
- Τυχόν παραβίαση πρέπει να είναι αναγκαία και αναλογική.

Αρχή Καλόπιστης Συνεργασίας

- 4παρ3ΣΛΕΕ
- Θεμελιωδέστερη αρχή του ενωσιακού δικαίου (-Περάκης)
- Σωστή εφαρμογή από τις εθνικές αρχές όλων των ενωσιακών κανόνων δικαίου - Αμοιβαίος σεβασμός & συνεργασία.
- Τα Κ.Μ. είτε θετικές ενέργειες, είτε με αποχή πρέπει να συνεργάζονται για να βοηθούν το έργο των Οργάνων με στόχο την εκπλήρωση των σκοπών της Ε.Ε.
- Πολλές αρχές βασίζονται σε αυτήν, π.χ.
 - ❖ Αρχή Υπεροχής
 - ❖ Αρχή Αποτελεσματικής Εφαρμογής Ενωσιακού Δικαίου

- Γενική υποχρέωση που συγκεκριμενοποιείται σε κάθε διάταξη του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου.
- Αφορά το πώς θα τίθενται οι κανόνες από τα ενωσιακά και πώς θα ερμηνεύονται και θα εφαρμόζονται από τα Κ.Μ.
- Στην ΚΕΠ/ΠΑ ισχύει η 24ΣΕΕ με ειδικότερη διάταξη.
 - ❖ **Αρχή Ενιαίας Εκπροσώπησης της Ε.Ε. στη Διεθνή Σκηνή**

Αρχή Δικονομικής (Διαδικαστικής) Αυτονομίας

- Βασίζεται στην Αρχή της Θεσμικής Αυτονομίας.
- Βασίζεται στο αποκεντρωμένο δικαιοδοτικό σύστημα της Ε.Ε.
- Όλα τα εθνικά δικαστήρια των Κ.Μ. μπορούν και υποχρεούνται να εφαρμόσουν ενωσιακό δίκαιο.
- Δεν υπάρχει αποκλειστικά ενωσιακό δικαστικό σύστημα.
- Εναπόκειται στα ίδια τα Κ.Μ. η εφαρμογή/ διεκδίκηση/ προστασία των ενωσιακών δικαιωμάτων.
- Επαφίεται στα ίδια τα Κ.Μ. για το πώς θα οργανώσουν θεσμικά ζητήματα.
- Στόχος η προστασία των δικαιωμάτων των ιδιωτών.
 - ❖ **Αρχή της Ισοδυναμίας:** ο εθνικός νομοθέτης μπορεί να επιλέγει τα όργανα και τους δικονομικούς κανόνες διεκδίκησης ενωσιακών δικαιωμάτων. Θα πρέπει να μην αντιμετωπίζουν δυσμενέστερα την προστασία των ενωσιακών δικαιωμάτων έναντι των εθνικών δικαιωμάτων. Δεν απαγορεύεται να εισαγάγει ο εθνικός νομοθέτης διαφορετικούς κανόνες δικονομίας, αρκεί να μην είναι δυσμενείς.
 - ❖ **Αρχή της Αποτελεσματικότητας:** να επιτυγχάνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ο σκοπός της κάθε διάταξης του ενωσιακού δικαίου. Δηλαδή, δεν πρέπει να καταστούν εξαιρετικά δυσχερείς οι επιδιώξεις και η προάσπιση των ενωσιακών δικαιωμάτων. Οι προθεσμίες π.χ. πρέπει να είναι ανάλογες και ευέλικτες. **(Υπόθεση Levez)**
 - Πηγή νέων ενδίκων βοηθημάτων και μέσων.

Το Δικαιοδοτικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(Κουσκουνά) (σελ. 178-208)

- **34ΣΛΕΕ:** Τα Κ.Μ. δεν πρέπει να ρυθμίζουν ζητήματα σχετικά με το ενωσιακό δίκαιο, με τρόπο διαφορετικό από αυτό που ορίζει το ίδιο το ενωσιακό δίκαιο.

Πηγές

- Πρωτογενές Δίκαιο: και στη ΣΕΕ και στη ΣΛΕΕ + στα Πρωτόκολλα 3 + 7
- Παράγωγο Δίκαιο: Κανονισμοί διαδικασίας των δικαστηρίων, Οδηγίες προς τους Γραμματείς τους.
- Άγραφες Πηγές: θεμελιώδεις αρχές διαδικασίας

Χαρακτηριστικά

- Έλλειψη κωδικοποίησης. Δεν αποτελούν οι κανόνες που το αφορούν αντικείμενο κωδικοποίησης. Συνιστούν εργαλείο τεκμηρίωσης.
- Ρωμαϊκό Δίκαιο / Δικονομικά δίκαια των Κ.Μ. (π.χ. θεσμός Γενικού Εισαγγελέας)
- Σημαντικές επιρροές από όλα τα επιμέρους συστήματα δικαίου της Ε.Ε.
- Η είσοδος του Ηνωμένου Βασιλείου και των σκανδιναβικών χωρών άλλαξε την εικόνα των αποφάσεων του ΔΕΕ.

Οργάνωση & Λειτουργία

- Ζητήματα δικαστηρίων:
 - ❖ **Αποκεντρωμένα:** όλα τα εθνικά δικαστήρια.
 - ❖ **Κεντρικά:** Δικαστήρια & Γενικό Δικαστήριο
 - **Ζητήματα διαδικασίας:** η απονομή της δικαιοσύνης είναι δωρεάν. Το ίδιο το Δικαστήριο δε χρεώνει τέλη παράστασης.
- Ζητήματα και αρχές διαδικασίας:
 - ❖ Τήρηση ανακριτικού συστήματος
 - ❖ Έγγραφη/ προφορική διαδικασία
 - ❖ Εκατέρωθεν ακρόαση διαδίκων
- Ζητήματα εκτέλεσης απόφασης:
 - ❖ 280,299 ΣΛΕΕ

Μηχανισμοί Δικαστικής Προστασίας

- Άμεσος έλεγχος Κ.Μ. & θεσμικών οργάνων (258επΣΛΕΕ)
- Έμμεσος έλεγχος Κ.Μ. & θεσμικών οργάνων: νέα διαδικασία, ασκείται μέσω της προδικαστικής παραπομπής.

Δικαστήριο

- Παλιά το Γενικό Δικαστήριο λεγόταν Πρωτοδικείο – Tribunal (T-)

- Σε αντίθεση με το σημερινό Γενικό Δικαστήριο – Curia (C-)
- Άρθρο 19ΣΕΕ: αποστολή η τήρηση του δικαίου κατά την εφαρμογή των Συνθηκών.
- Σύνθεση: 1 δικαστή/ Κ.Μ. και επικουρείται σήμερα από 11 εισαγγελείς (252ΣΛΕΕ).
- Επιρροή από γαλλικό δίκαιο.
- Δεν υπάρχει ο θεσμός του Γενικού Εισαγγελέα. Ο θεσμός αυτός υπάρχει στο ΔΕΕ.
- 54 δικαστές του Γενικού Δικαστηρίου.
- **Συνθήκη Λισαβόνας 255ΣΛΕΕ:** Επιτροπή για να γνωμοδοτήσει για την καταλληλότητα των υποψηφίων δικαστών που προτείνονται από τα Κ.Μ. Κάθε 3 χρόνια γίνεται μερική ανανέωση σύμφωνα με τον εσωτερικό οργανισμό. Μεταξύ τους εκλέγουν τον Πρόεδρο.
- 251επΣΛΕΕ: λεπτομερής αναφορά στις διαδικασίες και τα ένδικα βοηθήματα.

Ένδικο Βοήθημα (258επ.ΣΛΕΕ)

- 260παρ.1ΣΛΕΕ
- Η απόφαση του ΔΕΕ είναι αναγνωριστική.
- Έννοια παράβασης: καταλαμβάνει το σύνολο των υποχρεώσεων του πρωτογενούς και παράγωγου ενωσιακού δικαίου.
 - ❖ Μπορεί να προέρχεται από οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη ή και αδράνεια λήψης μέτρων.
 - ❖ Σκοπός να ασκηθεί πίεση στα Κ.Μ. ώστε π.χ. να μεταφερθεί μία Οδηγία.
- **Γενική/ Διαρκής/ Συστηματική Παράβαση:** συνδέεται με σειρά υποχρεώσεων. Χαρακτηρίζονται από έκταση, διάρκεια και σοβαρότητα. Έτσι ασκείται ενιαία προσφυγή του 258ΣΛΕΕ, αντί να ασκείται για κάθε μία πράξη/παράλειψη **(Υπόθεση C-494/2001 Επιτροπή Κατά Ιρλανδίας)**.
- **Αρμόδιο το ΔΕΕ (261παρ.1ΣΛΕΕ)**
- **Ενεργητική Νομιμοποίηση:** Επιτροπή ή άλλο Κ.Μ.
- **Διαδικασία (258ΣΛΕΕ).** Μπορεί να σταλεί και συγκεκριμένη όχληση μετά την εξέταση των αιτιάσεων, με θέση σε ισχύ συγκεκριμένων προθεσμιών προς συμμόρφωση. Έπειτα, ακολουθεί η αποστολή αιτιολογημένης γνώμης: ουσιώδης τύπος της διαδικασίας που δεν πρέπει να παραλειφθεί (sui generis γνώμη που δε δεσμεύει). Υπάρχει δικαίωμα παρέμβασης από άλλο Κ.Μ. Η έννοια της αμοιβαιότητας δεν έχει ισχύ στο ενωσιακό δίκαιο.
- **Συνέπειες (260ΣΛΕΕ):** Έλεγχος της συμμόρφωσης από την Επιτροπή. Αν δεν υπάρξει συμμόρφωση θα υπάρξει χρηματική ποινή.

Άμεσος Έλεγχος Θεσμικών Οργάνων Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κουσκουνά) (σελ. 231-272)

Προσφυγή για ακύρωση πράξης θεσμικού οργάνου (263-266ΣΛΕΕ)

- Σκοπός να αναγνωριστεί η έλλειψη κύρους μίας πράξης θεσμικού οργάνου.
- Τα θεσμικά όργανα οφείλουν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα θεραπείας 266εδ.α'ΣΛΕΕ
- Προϋποθέσεις παραδεκτού:
 - ❖ Κανόνες δημοσίας τάξης – αυτεπάγγελτη εξέταση
 - ❖ Διαδικαστικές προϋποθέσεις
 - ❖ Προθεσμίες 263παρ.6ΣΛΕΕ
- Πράξεις που μπορούν να προσβληθούν (263ΣΛΕΕ)
 - ❖ Νομοθετικές πράξεις (νομική πράξη με νομοθετική διαδικασία) του Συμβουλίου, της ΕΚΤ, της Επιτροπής, όχι οι Συστάσεις και οι Γνώμες.
 - ❖ Πράξεις του Συμβουλίου και του Ευρωκοινοβουλίου που έχουν έννομες συνέπειες σε τρίτους.
 - ❖ ΔΕΝ ελέγχονται οι πράξεις των ΚΜ, αυτές ελέγχονται από τα εθνικά διοικητικά δικαστήρια.
 - ❖ Υπόθεση Γαλλία/Επιτροπής (C-97/95)
 - ❖ Κοινή δήλωση ΕΕ-Τουρκίας (2016): κρίθηκε ότι δεν είναι δεκτή προσφυγής γιατί δεν παράγει έννομα αποτελέσματα
 - ❖ 275ΣΛΕΕ: δεν ελέγχονται οι πράξεις ΚΕΠ/ΠΑ από το ΔΕΕ
- Ενεργητική Νομιμοποίηση & Έννομο Συμφέρον:
 - ❖ 263ΣΛΕΕ: ΚΜ, Ευρωκοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή
 - Προνομιούχοι Διάδικοι: δεν αποδεικνύουν έννομο συμφέρον
 - ❖ ΕΚΤ, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Επιτροπή Περιφερειών
 - 263εδ.β'ΣΛΕΕ
 - ❖ Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα: κατά πράξεων που είναι αποδέκτες ή τα αφορούν άμεσα και ατομικά.
 - Πρέπει να είναι αποδέκτες της προσβαλλόμενης πράξης.
 - Πρέπει να αφορά το πρόσωπο άμεσα (απευθείας να παράγει αποτελέσματα) και ατομικά (θίγεται από την πράξη λόγω ορισμένων ιδιαιτεροτήτων ή πραγματικών καταστάσεων - Υπόθεση Plamen).
- Λόγοι Ακύρωσης (263ΣΛΕΕ)
 - ❖ Αναρμοδιότητα (jus cogens)
 - ❖ Παραβίαση ουσιώδους τύπου (jus cogens)
 - ❖ Παράβαση πρωτογενούς / παραγώγου δικαίου
 - ❖ Κατάχρηση εξουσίας / καταστρατήγηση διαδικασίας
- Διαδικασία
 - ❖ Αρμόδιο το Γενικό Δικαστήριο (256ΣΛΕΕ)

- Εξαιρέσεις όσες υποθέσεις έχουν ανατεθεί σε ειδικό δικαστήριο κατά το 257ΣΛΕΕ, εφόσον αυτό συσταθεί
- Άρθρου 51 Οργανισμού Δικαστηρίου, όταν υπάρχει θεσμικό όργανο κατά θεσμικού οργάνου
- Αποτελέσματα
 - ❖ Όταν κριθεί το παραδεκτό και το βάσιμο κηρύσσεται η πράξη ολικά ή μερικά άκυρη.
 - ❖ Η ακυρότητα δρα αναδρομικά - ex tunc.
 - 264εδ.β'ΣΛΕΕ: περιορισμός χρονικής δράσης για λόγους ασφάλειας δικαίου.
 - ❖ Το όργανο υποχρεούται να συμμορφωθεί.
- Άσκηση Αναίρεσης
 - ❖ Ενώπιον του ΔΕΕ κατά των αποφάσεων του Γεν. Δικ.

Προσφυγή Κατά Παραλείψεως (265ΣΛΕΕ)

- Αρμόδιο το Γεν. Δικ.
- Απαραίτητη η προδικασία για το παραδεκτό της αγωγής.
 - ❖ Πρέπει δηλαδή τα όργανα να έχουν κληθεί να ενεργήσουν.
- Προέκταση του ελέγχου νομιμότητας.
- Σκοπός είναι να αποφασιστεί ότι η παράλειψη ενέργειας είναι αντίθετη στο πρωτογενές δίκαιο.

Ένσταση Παρανομίας / Έλλειψης Νομιμότητας (277ΣΛΕΕ)

- Δεν είναι αυτοτελές ένδικο βοήθημα.
 - ❖ Προβάλλεται συνήθως σε μία εκκρεμή ακυρωτική δίκη.
- Όλοι οι διάδικοι (ΟΛΟΙ) μπορούν να την ασκήσουν.
- Στόχος η προστασία του ιδιώτη (φ.π./ν.π.), αν και παρέχεται σε όλους τους διαδίκους. Όχι όμως διάδικοι που καταχρώνται την ορισμένη προθεσμία.
- Σε όλες τις υποθέσεις παραγώγου δικαίου.
- Ενεργεί μόνο μεταξύ των μερών, inter partes.

Προδικαστική Παραπομπή (267ΣΛΕΕ)

- Στηρίζεται στη διάκριση των δικαιοδοτικών οργάνων σε κεντρικά & αποκεντρωμένα.
- Διαδικασία συνεργασίας ανάμεσα στα αποκεντρωμένα & στα κεντρικά όργανα (ΔΕΕ).
 - ❖ Υπάρχει σε ορισμένες έννομες τάξεις που έχουν συνταγματικό δικαστήριο.
- Το Γεν. Δικ. μπορεί να εξετάσει ορισμένες μόνο υποθέσεις και μόνο εφόσον δεν κρίνεται από το ΔΕΕ ο κίνδυνος διάσπασης συνοχής της νομολογίας.

- Σκοπός
 - ❖ Διασφάλιση ερμηνείας και εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου
 - ❖ Δικαστική προστασία ιδιωτών από παραβάσεις των Κ.Μ.
 - Επιτελείται έμμεσα, ως παρεμπόπτων έλεγχος.
 - ✓ Καταγγελία στην Επιτροπή (διαδικασία προσφυγής για παράβαση, ώστε η Επιτροπή να εκκινήσει τη διαδικασία του 258ΣΛΕΕ). Δεν συμμετέχει ο ιδιώτης γιατί δεν μπορεί να ασκήσει παρέμβαση.
 - ✓ Προδικαστικό ερώτημα, ώστε να κριθεί από το εθνικό δικαστήριο η συμβατότητα του εθνικού προς τον ενωσιακό κανόνα.
- Κριτήρια Δικαστηρίου (σωρευτική συνδρομή)
 - ❖ Να έχει το όργανο ιδρυθεί με νόμο (αποκλείονται οι διαιτητές)
 - ❖ Μονιμότητα οργάνου (αποκλείονται τα ad hoc δικαστήρια)
 - ❖ Υποχρεωτική δικαιοδοσία (αποκλείονται οι μεσολαβητές)
 - ❖ Κατ' αντιμωλία διεξαγωγή της δίκης (αποκλείεται η ερημοδικία)
 - ❖ Δεσμευτικότητα αποφάσεων
 - ❖ Κρίσεις νομοθετικού περιεχομένου
 - Νομολογιακά ΔΕΝ είναι δικαστήρια: τα μέλη Εισαγγελικής Αρχής, Διαιτητικά δικαστήρια, ορισμένα διοικητικά όργανα
 - ✓ Εξαιρέσεις (αρχή θεσμικής αυτονομίας):
 - εκδίδει απόφαση διοικητικό όργανο που δεν προσβάλλονται ενώπιον εθνικού διοικητικού δικαστηρίου
 - όργανα που δεν καλύπτονται με ρητή συνταγματική διάταξη
- Αντικείμενο
 - ❖ Ερμηνεία διατάξεων του παράγωγου δικαίου προς όλο το πρωτογενές δίκαιο & άγραφες γενικές αρχές, χάρτες θεμελιωδών δικαιωμάτων, νομικά δεσμευτικές πράξεις, πράξεις των οργάνων, συμφωνίες που συνάπτει η Ε.Ε. και με τρίτες χώρες αφού είναι διεθνείς συμφωνίες, μεικτές συμφωνίες.
- Έλεγχος Κύρους Πράξεων της Ε.Ε.
 - ❖ Προστασία ιδιώτη
 - ❖ Παρεμπόπτων
- Γενικές Προϋποθέσεις
 - ❖ Το εθνικό δικαστήριο θα κρίνει την αναγκαιότητα
 - Εξαίρεση: το υποβληθέν ερώτημα δεν έχει καμία σχέση με την υπόθεση.
 - ❖ Δεν μπορεί να κρίνει καθαρά υποθετικά ερωτήματα
 - ❖ Το εθνικό δικαστήριο κρίνει το στάδιο και το περιεχόμενο του ερωτήματος.

➤ Ειδικές Προϋποθέσεις

- ❖ Αμφιβολία ως προς την ερμηνεία ή το κύρος μίας διάταξης κανόνα ή πράξης του ενωσιακού δικαίου.
- ❖ Θα πρέπει να εξεταστεί εάν το ερώτημα διέπεται ολικά ή μερικά από το ενωσιακό δίκαιο.
- ❖ Τότε έχει υποχρέωση να υποβάλει ερώτημα εφόσον έχει αμφιβολία. Ωστόσο οι διάδικοι έχουν έννομο συμφέρον να υποβάλουν σχετικό αίτημα.
- ❖ Εκκρεμή δίκη ενώπιον του εθνικού δικαστή, η οποία αναστέλλεται από την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος μέχρι την απάντηση.
- ❖ Αντικειμενική ανάγκη για την επίλυση της διαφοράς.
 - Το ερώτημα να αφορά επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς. Όχι να ρωτάει γενικά συμβουλές.
 - Διαφορετική η αρμοδιότητα του 218παρ.11ΣΛΕΕ για αίτηση γνωμοδότησης περί συμβατότητας διεθνούς συμφωνίας με το Δίκαιο των Συνθηκών. Ο όρος «γνωμοδότηση» είναι παραπλανητικός, γιατί η γνώμη αυτή είναι δεσμευτική για τα Κ.Μ.

➤ Ευχέρεια / Υποχρέωση

- ❖ Υποχρέωση: εκείνα των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα, ανεξάρτητα του βαθμού του δικαστηρίου. Πολλώ δε μάλλον όταν υπάρχει «σοβαρή αμφιβολία» **(Υπόθεση Photofrost 314/85)**. Προβολή επιχειρήματος «σαφούς πράξης» (acte claire).
 - ΔΕΕ: ο εθνικός δικαστής, οι αποφάσεις του οποίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα μπορεί και να μην παραπέμψει όταν το ζήτημα που έχει ανακύψει είναι ταυτόσημο προς ένα ζήτημα που έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής απόφασης ή όταν επιλύεται από πάγια νομολογία ή όταν η ερμηνεία είναι τόσο προφανής που δημιουργείται καμία εύλογη απορία.

➤ Διαδικασία

- ❖ Προφορική και έγγραφη διαδικασία.
- ❖ Χρειάζεται τον πλήρη φάκελο της υπόθεσης ο οποίος κοινοποιείται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη, τα οποία φυσικά δεν πρέπει να επέμβουν, μπορούν όμως να καταθέσουν παρατηρήσεις. Ειδικά οι διάδικοι εκπροσωπούνται από δικηγόρο ή Καθηγητή Πανεπιστημίου.

Έγγραφη Διαδικασία

- ❖ Οι έγγραφες παρατηρήσεις πρέπει να κατατεθούν εντός δύο μηνών από την επομένη της κοινοποίησης της παραπεμπτικής απόφασης του εθνικού δικαστηρίου. Πρέπει να είναι ακριβής, λεπτομερής και πλήρης στοιχείων και εγγράφων που γίνονται αντικείμενο επίκλησης. Η αναφορά στα πραγματικά είναι κρίσιμη για να οριοθετήσει το πλαίσιο όχι για να τα διαπιστώσει. Δεν είναι το ΔΕΕ

αναρμόδιο να ερμηνεύει το εθνικό δίκαιο, είναι κρίσιμη η παράθεση των εθνικών κ.δ. και η νομολογιακή εφαρμογή τους για διευκόλυνση το ΔΕΕ.

- ❖ Απουσία έγγραφης αντίκρουσης που μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια της προφορικής.
- ❖ Απουσία αποδεικτικής διαδικασίας.

Προφορική Διαδικασία

- ❖ Ανάγνωση Υπόθεσης από τον εισηγητή δικαστή.
- ❖ Ακρόαση των προτάσεων των αντιδίκων.
- ❖ Ανάγνωση των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα

➤ Έκδοση προδικαστικής απόφασης και με ταχεία διαδικασία.

➤ Αποτελέσματα

- ❖ Στις περιπτώσεις που αποφαίνεται το ΔΕΕ για το κύρος ενωσιακής πράξης η απόφασή του είναι αναγνωριστική όπως στη διαδικασία του 263ΣΛΕΕ.
- ❖ Δεσμεύεται όχι μόνο αυτός που έστειλε προδικαστικό ερώτημα, αλλά όλα τα εθνικά δικαστήρια.
- ❖ Σε απόφαση περί ερμηνείας, ο εθνικός δικαστής δεσμεύεται ότι πρέπει να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ερμηνεία.
- ❖ Η απόφαση δε συνιστά δεδικασμένο, αλλά ισχυρό νομολογιακό τεκμήριο.

Αγωγή Αποζημίωσης για Εξωσυμβατική Ευθύνη της ΕΕ (340εδ.β' ΣΛΕΕ)

- Αρμόδιο το Γενικό Δικαστήριο.
- **Υπόθεση Plaumann**: η αγωγή αποζημίωσης είναι αυτοτελές ένδικο βοήθημα, αρκεί να αποδείξει ο δικαστής αυτά που ισχυρίζεται.
- **Προϋποθέσεις (Υπόθεση Dorsch Consult C-237/98)**:
 - ❖ Παράνομη πράξη/ παράλειψη
 - ❖ Ζημία: πραγματική.
 - Η αποκατάσταση πρέπει να είναι χρηματική. Αποκαθίσταται και η μελλοντική.
 - ❖ Αιτιώδης συνάφειας μεταξύ παράνομης πράξης/ παράλειψης και ζημίας μπορεί να διακοπεί εάν έχουμε παρέμβαση ενέργειας τρίτου, συντρέχον πταίσμα του ζημιωθέντος ή ανωτέρα βία.
- Το βάρος απόδειξης φέρει ο ενάγων.
- Παραγραφή μετά από 5 χρόνια.

Η Εξωσυμβατική Ευθύνη των Κρατών-Μελών

(Παπαδοπούλου) (σελ. 290επ.)

- Αρχικά θα έπρεπε να αναζητήσει κανείς στο εθνικό δίκαιο ποια ήταν η νομική βάση για αποζημίωση των ιδιωτών από το δημόσιο (105ΕισΝΑΚ).
 - ❖ *Αρκετά προβληματική θέση*///
- **Υπόθεση Francovich (1991)**
 - ❖ Τα Κ.Μ. υποχρεούνται να προβλέψουν τα κατάλληλα ένδικα βοηθήματα ώστε να επιτρέψουν στους ιδιώτες να διεκδικούν τα δικαιώματα που τους απονέμει το ενωσιακό δίκαιο (19ΣΕΕ). Δηλαδή, αγωγή αποζημίωσης του ιδιώτη κατά του ΚΜ για παραβίαση του ενωσιακού δικαίου.
 - ❖ Οι ιδιώτες αντλούν από το ίδιο το ενωσιακό την ως άνω αγωγή.
 - ❖ *Ίδια αφετηρία με Υποθέσεις Van Gend en Loos & Costa/ENEL*
 - ❖ Η Ε.Ε. είναι μία ιδιαίτερη έννομη τάξη
 - ❖ Εάν το ΚΜ παραβιάζει το ενωσιακό δίκαιο οφείλει να εξαλείψει τις συνέπειες της παραβιάσής του.
 - ❖ Όλα τα όργανα του κράτους είναι υπεύθυνα για την τήρηση του ενωσιακού δικαίου.
 - ❖ Αν δεν υπήρχε η δυνατότητα αποζημίωσης, θα μπορούσε το ΚΜ να μην είναι συνεπής προς την υποχρέωση τήρησης του ενωσιακού δικαίου.
 - ❖ Πρόκειται για υποχρέωση σύμφυτη με το σύστημα της Συνθήκης
 - ❖ Καθιέρωση αρχή εξωσυμβατικής ευθύνης, παρά το ότι δεν υπάρχουν σχετικοί γραπτοί κανόνες μέσα στη Συνθήκη.
 - ❖ Η νομολογία βασίστηκε στην αρχή της καλόπιστης συνεργασίας μεταξύ Κ.Μ. και Κ.Μ.-Ε.Ε.
 - ❖ Αυτόνομη αρχή, ανεξάρτητα εάν η επίμαχη διάταξη Οδηγίας έχει ή δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα.
 - ❖ Η αγωγή δεν έχει επικουρικό χαρακτήρα.
 - ❖ Πηγάζει πλέον απευθείας από το ενωσιακό δίκαιο. Τρόπος υποχρέωσης του Κ.Μ. να συμμορφωθεί με τις ενωσιακές του υποχρεώσεις. Το ενωσιακό δίκαιο ορίζει τις ουσιαστικές προϋποθέσεις άσκησης αυτής. Το εθνικό δίκαιο ορίζει τις δικονομικές προϋποθέσεις.
- Πρόκειται περί αδιοπρακτικής ευθύνης, προκλήθηκε ζημία στον ιδιώτη από την πράξη/παράλειψη του ενωσιακού δικαίου.
- Δεν απαλλάσσεται το Κράτος από την υποχρέωση συμμόρφωσής του στην εκάστοτε Οδηγία (ή εκάστη νομική πράξη).

Προϋποθέσεις

- Η νομική βάση βρίσκεται στην ενωσιακή έννομη τάξη.
 - ❖ Διάταξη που απονέμει δικαιώματα στον ιδιώτη.
 - ❖ Κατάφορη παραβίαση διάταξης.
 - ❖ Ύπαρξη ζημίας.
 - ❖ Αιτιώδης σύνδεσμος παραβίασης-ζημίας ιδιώτη

- Η διάταξη που έχει παραβιασθεί πρέπει να απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες.
 - ❖ κανόνας πρωτογενούς δικαίου ή παράγωγου δικαίου.
 - ❖ Πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια το περιεχόμενο της διάταξης.
 - Υπόθεση Dilenkon (?)

- Κατάφορη παραβίαση διάταξη.
 - ❖ Η ευθύνη μπορεί να στοιχειοθετείται από οποιοδήποτε κρατικό όργανο (ως ενιαίο σύνολο). Δε μας ενδιαφέρει εάν υπάρχει ομόσπονδο κράτος ή όχι. Σε ζητήματα δικαστικής εξουσίας, το ΔΕΕ ξεκινώντας από τις **Υποθέσεις Brasserie & Francovich**, έκριναν πως ο εθνικός δικαστής τελικώς εφαρμόζει το ενωσιακό δίκαιο, άρα εάν κατά την εφαρμογή του το παραβιάσει, υπέχει πράγματι ευθύνη. Το δεδικασμένο δεν θίγεται, γιατί ούτε ανατρέπεται, ούτε αναθεωρείται. Σε κάθε περίπτωση δεν πρόκειται να χρεώσει το ΔΕΕ κατηγορία σε συγκεκριμένο δικαστήριο. Αυτό θα γίνει βάσει εσωτερικών κανόνων.
 - **Υπόθεση Kobler**
 - **Υπόθεση Traghetti**
 - ❖ Εάν το ΚΜ είχε πολλές επιλογές να ασκήσει, δεν μπορούμε να μιλάμε για κατάφορη παραβίαση.
 - Πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση των ορίων διακριτικής ευχέρειας
 - ❖ Εάν δεν είχε περιθώριο δράσης η παραβίαση μπορεί να θεωρηθεί πολύ πιο εύκολα.
 - π.χ. μη μεταφορά Οδηγίας (το πώς είναι στη διακριτική ευχέρεια του Κ.Μ.)
 - ❖ Κρίσιμο ήταν και πόσο σαφής ήταν η διάταξη. Έχει σημασία και η πλάνη του Κ.Μ. και αν αυτή ήταν συγγνωστή ή ασύγγνωστη.
 - ❖ Ιδιαίτερη προσοχή θέλει στην κατάφορη παραβίαση του δικαστικού σώματος. Πρέπει να είναι εντελώς πρόδηλη, π.χ. μη αποστολή προδικαστικής παραπομπής.
 - **Υπόθεση Weiss** (5/5/2020 Απόφαση Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου): προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ περί προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ (QE). Το Γερμανικό Συνταγματικό αγνόησε την απόφαση της ΔΕΕ επιδεικτικά. Πρόκειται περί κλασικής κατάφορης παραβίασης ενωσιακού δικαίου από τη δικαστική εξουσία,

γιατί μόνο το ΔΕΕ μπορεί να κρίνει εάν μία πράξη είναι σύγνομη με το ενωσιακό δίκαιο ή όχι.

- ✓ Προσφυγή κατά της Γερμανίας από την Επιτροπή
 - ✓ Μπορεί κάποιος ιδιώτης να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης.
- Αιτιώδης συνάφεια ζημίας-παραβίασης.
 - Αποκατάσταση της ζημίας αναδρομικά, είτε σε χρήμα είτε in natura. Η αποκατάσταση πρέπει να είναι η προσήκουσα, η κατάλληλη για κάθε περίπτωση. Μπορεί να καλύπτει είτε θετική ζημία, είτε διαφυγόν κέρδος, τυχόν τόκους κ.λπ. Ωστόσο χρειάζεται προσοχή για το συντρέχον πταίσμα.